
BRAULI MONTOYA ABAT

**TIPOLOGIA DE PARLANTS EN
UNA COMUNITAT DE PARLA AMB
INTERRUPCIÓ DE LA
TRANSMISSIÓ LINGÜÍSTICA
INTERGENERACIONAL**

---

0. PREÀMBUL

La influència dels patrons –explícits i implícits– de l'educació familiar sol ser determinant en els models de conducta que segueix l'individu des del primer moment en què és capaç de mostrar-se com a tal davant de la societat. I el comportament lingüístic no és més que una de les manifestacions d'aquests models conductuals generals transmesos pels progenitors als seus descendents. El present número de *Caplletra* dedicat a «Sociolingüística i educació» constituïx una excel·lent avinentesa per a analitzar l'efecte que té l'educació lingüística familiar sobre l'evolució sociolingüística de tota la societat. Aracil (1979) ja havia fet veure aquesta relació en un treball encapçalat amb aquest mateix rètol («Educació i sociolingüística») i que tractava, en realitat, de la substitució lingüística. Aquesta darrera és també la nostra finalitat però amb un enfocament encara inèdit al si de la sociolingüística catalana: el d'analitzar-la a través de la tipologia de parlants que es crea quan, en una comunitat de parla bilingüe, la transmissió lingüística intergeneracional que realitzen els pares té lloc en una llengua diferent de la que els és pròpia.

Vegem un primer tast de la qüestió en aquest fragment extret d'un pròleg de Sanchis Guarnier (1966: 5-6) a una gramàtica d'Enric Valor:

[El manual s'adreça als qui] descobreixen els valors espirituals de què és portadora la llengua vernaclea, i el pecat d'infidelitat al país que és no parlar-la (...) [i] critiquen els seus pares per no haver-los ensenyat a parlar-la dins la llar (...). Per a aquests valencians, que són moltíssims, ha escrit Enric Valor i Vives la present Gramàtica.

La justificació obeeïa al fet que la gramàtica era feta en castellà i Sanchis Guarner la imaginava, entre d'altres fins, adreçada a «recuperar» per a la nostra llengua els milers de valencians que havien estat pujats en castellà al si de famílies catalanoparlants.

1. EL DECALATGE ENTRE ELS PARLANTS

De manera diferent a les llengües «sanes», que normalment presenten un sol tipus de parlant –amb plena capacitat d'expressió–, les llengües «moribundes» mostren una tipologia de parlants que respon, bàsicament, als efectes causats per la interrupció de la transmissió lingüística intergeneracional. Entre els parlants fluids, que encara han rebut la llengua per transmissió familiar, i els **sesquilingües**, que són uns bilingües amb una capacitat només passiva en la llengua dels seus antecessors, de qui ja no l'han rebuda, s'estén una gamma més o menys àmplia de situacions que ens permeten construir una tipologia diferenciada de parlants.

Seliger i Vago (1991) partixen d'una situació, tant social com individual, en què una llengua nova (**L 2**) se superposa a una altra de preexistent (**L 1**) i aquesta darrera va sent afeblida per la freqüència creixent en l'ús de la nova llengua. En la història del procés distingixen tres estadis successius: un de **bilingüisme compost I**, en què hom és encara més fluent en L 1, un altre de **bilingüisme coordinat**, en què les dues gramàtiques romanen separades, i un darrer de **bilingüisme compost II**, en què L 2 comença a imposar-se sobre L 1. És en aquest darrer estadi quan es fan evidents els símptomes de l'atrició o desestructuració lingüística (Andersen, 1982; Lambert, 1989).

Grosso modo, els tres estadis de Seliger i Vago (1991) es corresponen a les classificacions dels parlants al si de les **comunitats de parla terminals** que presenten altres autors. Fernández Garay (1984: 140), que ho fa a partir d'un procés molt avançat d'extinció del *mapuche ranquelino*,¹ situa el llistó més alt a l'alçada del nivell intermedi de Seliger i Vago, el dels **bilingües coordinats**, els quals «*hablan y entienden ambas lenguas con igual eficiencia*» i compten entre 68 i 100 anys; cap avall en l'escala segueixen els **bilingües subordinats**, que «*hablan muy bien el español y no tan fluidamente el ranquelino*», que se situen entre els 43 i els 85 anys, i, al nivell més baix, hi ha els **bilingües incipients**, els quals «*hablan muy bien el español y sólo entienden el mapuche pero no lo hablan o lo hacen con gran dificultad*», ja entre els 24 i els 70 anys (la resta de la població, on hi ha tota la joventut, és monolingüe en castellà).

(1) Es tracta d'una varietat de la llengua araucana, parlada a Xile, que va ésser substituïda pel castellà.

Dorian (1977: 24), que és qui primer s'ha ocupat del tema amb el cas del gaèlic escocés, en retrocés davant de l'anglès, destria entre un extrem superior de fluència en gaèlic, on hi ha els parlants de més edat, que van ser pujats en la L 1 de la comunitat i en tenen un coneixement millor que de L 2 (*older fluent speakers*), molt prop d'aquests hi ha els parlants més jòvens que encara van rebre la L 1 en l'àmbit familiar i que han assolit un coneixement equilibrat de L 1 i L 2 (*younger fluent speakers*), i, al capdavant de l'escala, hi ha una mena de parlants imperfectes de L 1, però ben destres en L 2, que o bé ja no han rebut la L 1 en família o bé hi han perdut capacitat per les característiques de la seua història lingüística familiar (*semi-speakers*). En la pràctica, però, Dorian (1986a: 258) acaba destriant bàsicament entre dos tipus de parlants: els **parlants plenament fluents** (*fully fluent speakers*), independentment del factor edat i de la seua destresa en L 2, i els **semiparlants**, els mateixos que hem vist al tercer grup.

D'una manera semblant, Schmidt (1985: cap. 3), que s'enfronta amb la problemàtica de la llengua dyirbal, parlada al nord-est d' Austràlia, encara que reconeix que el nivell de domini lingüístic varia en els parlants que no han rebut aquesta llengua dels seus pares, acaba, com Dorian, simplificant-ho en dues categories de parlants correlatives amb l'edat: els qui usen el dyirbal tradicional (majors de 35 anys) i els qui usen una varietat de la mateixa llengua que els caracteritza com a jòvens (de 15 a 39 anys). Aquests darrers són, agafant l'etiqueta proposada per Dorian (1977), els **semiparlants** de dyirbal, molt més destres en anglès, al qual sempre recorren en cas de dubte. Per sota d'aquesta edat, ja tots són angloparlants unilingües.

Field (1985: 46-47) construeix una altra jerarquia del mateix tipus a partir de la comunitat de parla gascona, on el conflicte es dona entre l'occità (L 1) i el francès (L 2), i arriba a proposar quatre graus d'aptitud en L 1. Al fons, però, de la seua classificació, sí hi ha una divisió ternària que manté un lligam més estret amb el tradicional *décalage* en tres generacions dels processos de substitució lingüística (Aracil, 1979: 165). En primer lloc tenim els parlants «més forts» (*strongest speakers*), normalment per damunt de la seixantena d'anys i amb L 1 com a llengua dominant. En segon lloc hi ha uns parlants «més febles» (*weaker [...] speakers*), per als quals la llengua per defecte és L 2 i, ocasionalment, poden usar L 1; aquests solen estendre's en una franja d'edat que va dels 40 als 60 i la proporció d'hòmens hi és considerable. En tercer lloc, per fi, tornem a trobar-nos amb els **semiparlants**, però amb una capacitat i un ús molt més rudimentaris i limitats de la L 1 del que atribuïxen altres autors a aquest mateix tipus de parlants; les edats d'aquests darrers no arriben normalment als 40 anys. Field encara hi afig en un quart grup aquells per als qui el bilingüisme és molt rar –menors de 20 anys–, però a efectes de les etapes reals de desús de L 1, podem considerar una mena de semiparlants molt febles (potser *sesquilingües*), típics del darrer estadi del procés d'atrició lingüística. Una vegada passada l'època vital d'aquests, podem considerar finalitzat el període de **bilingüisme ètnic**, en termes de Mackey (1985: 552), i extingida L 1 a la seua comunitat històrica.

La tipologia més elaborada de parlants la trobem en Campbell i Muntzel (1989: 181), que en distingixen quatre tipus, però, implícitament, n'hem d'entendre cinc, perquè en la classe superior inclouen els **plenament competents** i els *nearly fully competent* («quasibé plenament competents»), que, en propietat, els hauríem de repartir en dos grups. Segueixen, en un ordre de minva competencial, els **semiparlants**, els **semiparlants febles** i els *remembers*. En aquest darrer grup rau la novetat principal: aquí s'agrupen els bilingües passius en la llengua recessiva que són capaços de recordar paraules o frases soltes en la llengua ancestral de la comunitat.

Però la tipologia més pròxima al nostre cas objecte d'estudi és la de Ros i Giles (1979: 5-6), que l'apliquen a València capital,² on destriuen, en ordre invers al vist fins ací, quatre grups sociolingüístics: un grup monolingüe en castellà (L 2), compost per les classes més altes i més baixes de l'arc social; un grup bilingüe de L 1 castellà i L 2 català, el qual prové de pares que tenien el català com a L 1; un altre grup bilingüe en què el predomini és per al català, i, finalment, un darrer grup monolingüe en català, d'existència gairebé virtual perquè els autors confessen que seria difícil trobar monolingües catalanoparlants.

2. LA COMUNITAT DE PARLA DE LA CIUTAT D'ALACANT

Aquesta comunitat de parla urbana coneix un procés de substitució de la seua llengua històrica, el català, que s'enceta durant la mitjanja del segle XIX (Montoya, 1996). En l'actualitat, els fets demolingüístics fan ben evident que el coneixement i l'ús del català a la ciutat són els típics d'una situació d'**obsolescència lingüística** com les que acabem de veure a l'anterior apartat. Vegem-ho esquemàticament a la Taula 1.

CONEIXEMENT I ÚS DEL CATALÀ A LA CIUTAT D'ALACANT (1991-1994)

Habitants: **275.111**

Habitants catalanoparlants: **63.998**

Habitants catalanoparlants, majors de 30 anys i nadius: **20.586**

Habitants (catalanoparlants) que usen «el valencià a casa» (majors de 30 anys?): **11%**

Taula 1. Esquema demolingüístic reductiu de la presència del català a la ciutat d'Alacant.³

A partir d'aquestes dades i amb la finalitat d'inventariar i descriure els diferents tipus de parlants que pot haver produït l'actual estat de replegament del català a la ciutat, el nostre treball de camp⁴ s'ha centrat en els 20.586 alacantins que, havent nascut a Alacant, han adquirit el català per algun mitjà natural (transmissió familiar o ambien-

(2) En realitat, aquests autors referixen el seu estudi a la província de València, però l'escassa atenció que dediquen al àrea no capitalina i el fet que tots els grups que establixen tinguen representació a València ciutat ens fa decantar-nos per utilitzar la distribució que atribueixen a aquesta comunitat de parla urbana.

(3) Les dades de la Taula 1 procedeixen de *Cens de Població, Comunitat Valenciana, 1991 i Alacant-Elx: espais culturals, economia i territori, 1994*.

(4) L'enquesta s'ha pogut dur a terme gràcies a una beca del Pla d'Estudis del Valencià Actual de la Generalitat Valenciana en la seua convocatòria de 1993 concedida al projecte -de qui signa aquestes ratlles- *La darrera generació catalanoparlant nadiua de la ciutat d'Alacant* (Resolució de 30/04/93), amb el qual nom, i amb data de 1994, ha quedat dipositat el treball definitiu a les dependències de l'antiga Direcció General de Política Lingüística del govern autònom valencià.

tal), els quals són majors de 30 anys.⁵ Així, sobre aquest fragment de la demografia local s'ha dissenyat una mostra composta per 64 individus (un 0'3% de l'univers) repartits en una graella de tres variables socials: sexe, edat i llengua de criança, tal com podem veure a la Taula 2.

LLENGUA DE CRIANÇA (CT vs. Cs)

	CT	Cs	Totals
SEXE			
Hòmens	11	23	34
Dones	17	13	30
<i>Totals</i>	28	36	64
GRUPS D'EDAT			
30 a 39 anys	0	4	4
40 a 49 "	0	9	9
50 a 59 "	7	6	13
60 a 69 "	8	10	18
70 a 79 "	9	6	15
80 i més "	4	1	5
<i>Totals</i>	28	36	64

Taula 2. Desglossament de la mostra per sexes, grups d'edat i llengua de criança (CT: català; Cs: castellà).

Com a resultat del treball referit, la tipologia dels **catalanoparlants alacantins** que es configura és la següent:

I) Els **parlants sencers**, identificables amb els *fully fluent speakers* de Dorian i els *strongest speakers* de Field. La majoria han adquirit el català en família i en tenen un domini indiscutible (de la varietat local, per descomptat). Solen superar els 50 anys i n'augmenta el nombre a mesura que pugem per l'escala d'edats. El domini del castellà, encara que siga com a L 2, sempre és bo.

II) Els **gairebé parlants**, corresponents als *weaker speakers* de Field i repartits entre els *younger fluent speakers* i els *semi-speakers* de Dorian i Schmidt. Pràcticament cap d'aquests no ha rebut el català dels seus pares per bé que sí que ha tingut l'oportunitat d'escoltar-lo a casa; l'ambient del carrer que han viscut també ha estat relativament favorable a la «reactivació» del seu català passiu. Tanmateix, llur destresa en la gramàtica del català presenta una sèrie de llacunes que palesen una major facilitat i habituació en l'expressió en castellà, la seua L 1 real. Aquest grup --força nombrós-- està integrat majoritàriament per hòmens i, encara que n'hi ha a partir dels 30, les seues edats es concentren entre els 50 i els 70.

(5) En una preenquesta es van descartar els menors de 30 anys perquè els d'aquest grup que sabien català l'havien adquirit per mitjans artificials (escola, cursets, etc.).

III) Els **semiparlants**, equivalents plenament als *semi-speakers* de Field, però només parcialment als de Dorian i Schmidt. La seua capacitat lingüística en català és molt minvada a causa d'haver tingut una socialització on aquesta llengua ha ocupat un ús residual. Hi predominen les dones i es repartixen al llarg de tot el *continuum* generacional.

Aquests tres tipus de catalanoparlants queden, al seu torn, inclosos dins una categoria més general, la dels **parlants alacantins**, on hem d'afegir un quart tipus, el majoritari en aquestes situacions:

IV) Els **sesquilingües**, que són, més o menys, els *remembers* de Campbell i Muntzel, els quals són simplement «entenedors» del català i, fins i tot, capaços de dir algunes frases festives memoritzades i alguna paraula solta pronunciada amb una inconfusible fonètica castellana.⁶ Al capdavant, però, són usuaris quotidians i exclusius del castellà, fins i tot durant la festa de les Fogueres.

Amb aquesta tipologia de parlants, podem construir una escala que representa, en la seua direcció descendent, la minva de la capacitat lingüística dels alacantins com a catalanoparlants. Al capdamunt, hi ha els més competents en català, que hem anomenat parlants sencers; tots són, per descomptat, bilingües, tal com les dues categories que segueixen (gairebé parlants i semiparlants), que podem considerar de parlants precaris. En la mesura en què davallam pels graons corresponents a aquests darrers, minva el contrast entre les dues llengües en contacte i el català mostra unes estructures com més va més permeables al castellà; fins que, ja a peu pla, s'esvaïx el bilingüisme actiu i esdevé passiu en els sesquilingües. La Figura 1 ens mostra en esquema aquesta «davallada» del català envers el castellà.

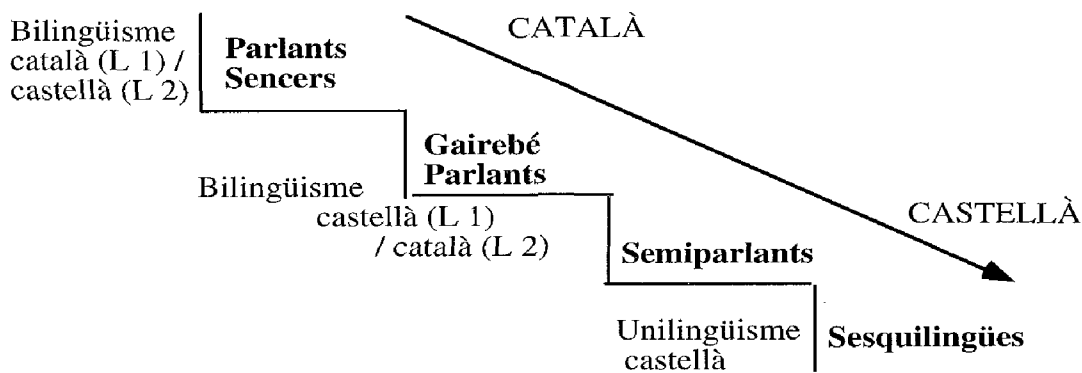

Figura 1. Escala descendent en la capacitat lingüística dels alacantins.

(6) Com ara «Alacant, la millor terra del món», «(l)es Fogueres d'Alacan(t)», «la Bellea del Foc», «coca en tonyina i (l)es bacores», etc., a més de taral·lejar els himnes d'Alacant i de les Fogueres.

Vegem ara a la Taula 3 com es repartixen quantitativament els tres tipus de catalanoparlants alacantins objecte del present estudi.

TIPOLOGIA DE CATALANOPARLANTS ALACANTINS

	<i>parlants sencers</i>	<i>gairebé parlants</i>	<i>semiparlants</i>	<i>Totals</i>
<i>Sexe</i>				
Home	13	19	2	34
Dona	18	6	6	30
<i>Totals</i>	31	25	8	64
<i>Edat</i>				
30-39	1	3	0	4
40-49	0	6	3	9
50-59	8	5	0	13
60-69	7	8	3	18
70-79	11	3	1	15
80...	4	0	1	5
<i>Totals</i>	31	25	8	64

Taula 3. Combinació dels factors socials de sexe i edat amb els tres tipus de catalanoparlants alacantins proposats.

Com es pot veure, hi ha una relació de causa a efecte entre llengua de criança i pertinença a determinada categoria de parlants. Així, els qui han estat pujats en català solen arribar a parlants sencers, mentre que els pujats en castellà, en funció del seu nivell d'exposició al català, solen quedar-se com a gairebé parlants o com a semiparlants. Tot i això, si comparem bé les Taules 2 i 3, hi detectem alguna excepció a aquesta correspondència, que no invalida la regla general enunciada, i que fa palesa una certa «regeneració» envers el català per part dels individus pujats en castellà.

L'extrapolació dels resultats de l'enquesta a l'univers objecte d'estudi ens permetria predir que només la meitat dels catalanoparlants alacantins actuals (al voltant de la trentena en una mostra d'una seixantena llarga) tenen el català com a L 1 (=l'han rebut dels pares i en són parlants sencers). Quant al factor de sexe, els nostres resultats ens indicarien que els parlants sencers són, majoritàriament, dones, en tant que els gairebé parlants són, d'una manera encara més destacada, hòmens. Entre els semiparlants, tornen a predominar les dones. Això ens porta a pensar que si els membres del sexe

femení no tenen plena seguretat del seu domini del català (=no són parlants sencers), s'estimen més no parlar-lo, que és allò que ocorre normalment entre els semiparlants. Els hòmens, ja ho sabíem per la literatura sociolingüística internacional (Montoya, 1992), no es «remiren» tant a l'hora de la seua expressió lingüística i per això ocupen quasi exclusivament la casella dels gairebé parlants. Pel que fa al repartiment per edats, es pot verificar com el domini del català augmenta amb els anys, tal com es típic de les situacions d'obsolescència lingüística.

3. ELS PARLANTS ALACANTINS

Els criteris per a destriar entre els tres tipus de catalanoparlants alacantins han estat de dos tipus: els que podríem anomenar psicosocials i els estrictament lingüístics. Entre els primers, com hem vist, ha estat decisiva la socialització lingüística de l'individu (=llengua de criança) però també hi ha comptat la visió que mostra el mateix subjecte sobre la pròpia capacitat lingüística, la qual sol correspondre's prou ajustadament amb la seua competència observada objectivament, tal com ocorre entre els parlants d'altres llengües en declivi (Schmidt, 1985: 26-27). Aquesta competència, en la mesura en què s'aparta de la varietat alacantina tradicional del català per a apropar-se al castellà, ens aprofita de criteri secundari per a situar els parlants en els nivells més baixos de l'escala.

3.1. *Els parlants sencers*

Aquests parlants són els que necessiten menys aclariments. Són parlants «normals», amb el benentès que la «normalitat» dels catalanoparlants consisteix en un bilingüisme català/castellà. El tret lingüístic que ens permet classificar els parlants alacantins en aquesta categoria és el de la fidelitat a la norma tradicional del català local, i, lligat amb aquest fet, hi ha el de l'absència de justificacions en el discurs d'aquests individus sobre la qualitat del seu català, a diferència del que veurem en el cas dels parlants precaris.

Les descripcions publicades sobre el català urbà d'Alacant des de principis de segle i la nostra pròpia enquesta ens nodreixen les següents dades, que extractem.⁷ Fonològicament, l'alacantí ciutadà es caracteritza, quant al vocalisme, per la possessió d'un sistema vocàlic tònic de set unitats, que inclou les semiobertes /ɛ/ i /ɔ/; per la realització d'harmonia vocàlica de les [-a] àtones amb /ɛ/ i /ɔ/ tòniques del mateix mot, i per l'obertura les /e-/ inicials en [a-]. En el consonantisme, no articula la iod de paraules com *peix* o *caixa*, presenta oscil·lació en la pronunciació de les /-r/ finals de mot, i elidix molt freqüentment les [-ð-] intervocàliques. Els dos principals trets de la morfologia alacantina són la unificació dels articles de plural sota la forma **es**, i la supressió i inversió del pronom **hi** en el verb **haver-hi**; a part d'això, les flexions

(7) Cal anar amb compte amb la procedència de les dades que presenten algunes fonts, ja que tenen l'origen en la ruralia alacantina. Així és en els casos de l'encara inèdit *Atlas Lingüístico de España y Portugal*, de la monografia sobre l'alacantí regional de Colomina (19985), i, en part, de l'estudi sobre tot el municipi alacantí de Segura (1996). En canvi, tenen un origen i una residència urbana els parlants entrevistats per Alcover (1908-09), l'*Atlas Lingüístico de Catalunya* (1924-1964) i el també inèdit *Atlas Lingüístico del Domini Català*.

nominal i verbal no es diferencien gens de les seues matrius occidental i valenciana. Pel que fa al lèxic, la ciutat d'Alacant es destaca dins el seu dialecte regional perquè no ha introduït una sèrie de castellanismes més «durs» que són habituals a l'àrea del Vinalopó i es decanta per variants del valencià de més al nord.⁸

Malgrat la relativa uniformitat que hi ha en el grup dels parlants sencers quant al manteniment de les característiques descrites, n'hi ha alguns que, ja siga perquè han conviscut llargament amb altres tipus de parlants o bé perquè no han begut el català a les seues llars familiars, presenten un model de llengua amb alguns signes d'**atrició** o desgast lingüístic que són rars entre els membres del grup en què encara els situem. Aquest és el cas del subjecte RM (M, 74),⁹ que tot i ser de L 1 catalana, mostra alguns trets morfològics típics dels parlants precaris, com ara els que afecten l'ús dels sistemes pronominal o verbal:

lis costa molt d'**aprené**-sc-lo¹⁰ (= 'aprendre-se'l')

tenies que tornar-te (Ø) a l'atre puesto

te meties en qualquier puesto oficial...

Així mateix, introduïx castellanismes lèxics del mateix estil (**para, bastante, ossos** amb l'accepció de 'pinyols'), i fa canvi de codi ocasionalment:

una ley que hubo que tots es que tenien...

En canvi, al nivell fonètic no podem posar-li cap emperò: no aspira pràcticament gens i fa bé les vocals semiobertes. I, en l'anomenat àmbit psicosocial, fa una declaració de pertinença al grup catalanoparlant:

io, pa desahogà-me, ha parlat el valencià més a gust

Tot plegat, ens fa situar-lo entre els parlants sencers, encara que ja prop dels gairebé parlants; això és, si imaginem un *continuum* de tots els parlants alacantins que és compartimentat per l'escala vista més amunt (Figura 1), RM es trobaria a l'extrem del graó ocupat pels parlants sencers, «en perill de caure» al dels gairebé parlants. A l'altre extrem, en el nivell dels parlants sencers, hi hauria alguns subjectes femenins de més edat, usuaris d'un català genuïnament alacantí amb les mínimes interferències del castellà. Seria el cas, per exemple, de Br (F, 82), amb el següent enunciat, pronunciat amb una fonètica impecable i la concordança catalana tradicional entre un pronom feble en funció de complement directe i un participi de passat:

(8) Podeu consultar totes aquestes dades amb major amplitud en el treball referit a la nota 4 (*La darrera generació...*).

(9) Cada subjecte és identificat amb dues inicials que corresponen al nom de la persona i, entre parèntesis, el sexe (M: masculí; F: femení) i l'edat que tenia en el moment de ser entrevistat (1993). A l'apèndix figura la relació d'informadors, classificada per cadascuna de les tres categories de catalanoparlants, amb l'afegit de l'indicatiu de la llengua rebuda dels pares, tal com hem vist a la Taula 2 (CT: català; Cs: castellà).

(10) La transcripció dels fragments que corresponen als subjectes entrevistats ha estat feta d'acord amb els mateixos criteris d'aproximació al dialecte local que en Montoya (1996: apèndix 1).

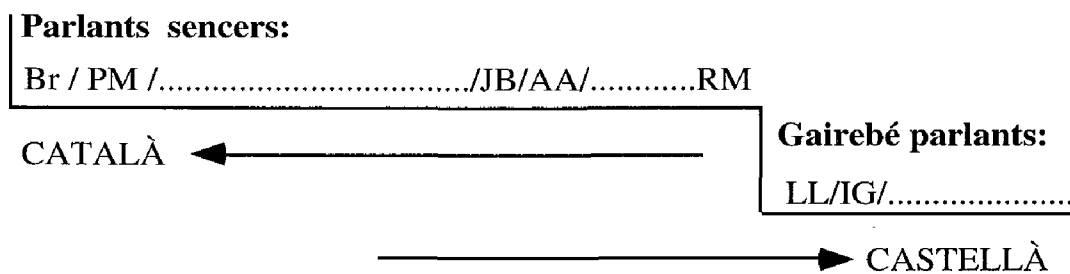
la mostra ia l'ha tengua; Déu me l'ha llevat, pos tot seran xiques¹¹

També és el cas de PM (F, 76), l'única parlant que recorda completes (i també amb bona fonètica) les estrofes «publicitàries» que entonaven els venedors ambulants per l'Alacant de preguerra:

Es faves de Barrachina
són una especialitat;
sense pendre l'aspirina
lleven el dolor de cap.
Es faves done debaes,
lo mateix done el paper,
només pagueu que les faves,¹²
més barat ia no pot ser.

Sangueta calenteta,
acabaeta de bollir:
de corderet!

En aquesta escala interna dels parlants sencers, hi hauria, com hem dit, alguns subjectes que tot i tenir el català com a L 2 i ser més jòvens (per exemple, JB (M, 59) o AA (M, 35)), es trobarien cap al final del seu graó per bé que no tan a la vora com RM (M, 74). Davallant al següent nivell, els dels gairebé parlants, ens tornàrem a trobar, al principi, amb subjectes amb el català com a L 1 però amb una qualitat objectiva i una consideració subjectiva de la seua parla nadiua molt baixes, tal com ho palesen els casos de IG (F, 65) o LL (M, 58). La Figura 2 il·lustra, parcialment, aquesta situació.

Figura 2. Fragment dels graons corresponents als parlants sencers i als gairebé parlants de l'escala de parlants alacantins

(11) Es referix a un embaràs fracassat que li hauria d'haver donat l'únic fill mascle de la seua descendència.

(12) Hi ha una contradicció entre aquest vers i el cinquè: no sabem si les faves s'havien de pagar o no. Potser siga imputable aquesta incoherència a un petit «clivel» memorístic de la informadora.

3.2. Els gairebé parlants

Els parlants que ocupen el segon graó de la nostra escala en sentit descendent, a les característiques socials ja vistes més amunt en l'apartat 2, afigen ara les següents:

1.— Solen declarar una certa ineptitud en l'ús del català, que usen poc, tot i que no s'estan de parlar-lo quan la situació els porta a fer-ho.

2.— La qualitat del seu català es correspon amb la seua declaració de baixa aptitud a l'hora d'expressar-s'hi. Encara que conserven molts dels trets bàsics de l'estat dialectal rebut dels seus avantpassats alacantins, se n'aparten en aspectes fonamentals com els fonètics o morfològics.

3.— No presenten uniformitat com a subgrup lingüístic, ja que no tots els gairebé parlants tenen el mateix nivell de català; alguns s'aproximen més als parlants sencers, tal com fa veure el *continuum* que representa la Figura 2, i d'altres, als semiparlants.

4.— Mostren, en funció del seu nivell de català, inseguretats lingüístiques. El canvi de codi que se'n sol derivar, que, d'altra banda, fan molt de tard en tard, és superior al dels parlants sencers i inferior al dels semiparlants.

Els trets lingüístics del català precari que utilitzen els gairebé parlants tracen una aproximació al castellà en tant que L 1 que els és pròpia. Així, en el vocalisme, tendix a desaparèixer l'oposició entre els dos subsistemes —tònic i àton— del català (occidental) ja que les vocals /e/ i /ɔ/ solen passar a fer-se tancades, amb la qual cosa la tendència és a quedar un únic sistema vocàlic de cinc unitats, com en castellà. En el consonantisme, els canvis afecten l'inventari i la distribució de les unitats; en el primer cas, els sons que no existixen en castellà (en l'ordre palatal, sobretot) són substituïts pels castellans més pròxims; en el segon cas, la posició de final de mot es fa més semblant a la del castellà: augmenta l'ús de les /-r/ i es debilita el de les oclusives i els grups consonàntics. En la flexió dels clítics, la unificació dels articles de plural es fa sobre la forma inicialment femenina (*les*), que posseïx una estructura sil·làbica més semblant a la castellana; però l'atracció sobre la morfologia local es fa més palesa en el sistema pronominal català, que resulta totalment trastocat en un procés de reducció constant del seu contrast amb el del castellà. En canvi, ni la flexió verbal ni en el lèxic resulten tan afectats, a diferència d'allò que succeïx entre els semiparlants.

Però sobre les característiques estrictament lingüístiques, els parlants que tenen el català com a segona llengua mostren una mena d'acord tàcit en un mateix tipus d'actituds i comportaments sociolingüístics que han passat a ser representatius dels alacantins (així com de totes les comunitats de parla en la mateixa situació). RB (M, 53) ens ho descriu amb tots els pèls i senyals a partir de l'observació d'un amic del seu pare i de son pare mateix, els quals, havent nascut en la primera dècada del nostre segle, ja no van rebre el català per transmissió familiar:

ara, ell, si es presenta parlar amb un que parle en valencià, parla en valencià, que és el que passa amb mon pare

Una actitud similar adopten altres alacantins gairebé parlants, els quals usen habitualment el castellà, però en l'exercici de les seues professions poden fer un ús ocasional –i interessat?– de la llengua local:

... però ells parlen també en valencià (...) ell sap valencià i l'empra amb molts clients.

Els altres gairebé parlants entrevistats ens fan també explícita aquesta norma de comportament «tan alacantina»:

Eixos pràcticament el coneixen. Si es poses en el compromís, te'l parlen una miqueta –molts, no– pero no el practiquen mai [GA (M, 53)]

Aquesta conducta verbal la fan extensiva a ells mateixos tot reconeixent el domini del castellà en la seua relació amb les amistats:

BM:¹³ ... perquè vosté deu parlà-lo a lo milló en amics de la seua edat com Pí?¹⁴

PS: No: ell i io parlem el castellà sempre.

BM: ... i ell hu sap, que...?

PS: ...i ell sap que io sé que ell parla el valencià, pero normalment mosatros parlem en castellà [PS (M, 64)]

una amiga (...) io la conec en castellà, descubrim que ella parla el valencià, i io també parle en valencià, pero continuem parlant en castellà... perquè mos ham conegut en castellà [HG (M, 36)]

O amb els familiars, com ara entre els germans, que, igualment, «saben que el saben»:

mosatros sempre ham parlat en castellà entre mosatros (...) ia és costum ia... si a lo millor estem en un grupo que estem tots i estem parlant en valencià, i quant parlem entre mosatros, parlem en castellà, ia per... costum [SR (M, 46)]

l'ham recuperat d'aquella manera... perquè entre mosatros seguim parlant en castellà (...) bueno, recuperar... tampoc és recuperar [HG (M, 36)]

Les parelles de germanes entrevistades CR (F, 48) i MR (F, 47), d'una banda, i MP (F, 42) i CP (F, 44), d'una altra, també es parlen en castellà entre elles, encara que amb l'entrevistador procuren fer-ho en català. Les de la primera parella (CR i MR) observen que tampoc els més jòvens, que ja coneixen el català a nivell acadèmic, l'usen després en la seua relació quotidiana. Reconeixen, però, que «la culpa» la tenen els pares que, com en el seu cas, segueixen sense parlar català –ni entre ells ni amb els seus fills:

(13) Les inicials BM corresponen a les de l'entrevistador i autor del present treball.

(14) Pí són també inicials, però ara d'un subjecte entrevistat, Pí (M, 65).

CR: Es xiquets –pense io ara–, com està tractant-se el tema en es escoles... pero no parlen valencià, eh? (...) el sabran, pero de parlar, crec que no
MR: *Por nuestra parte... seguimos en lo mismo...*
CR: *Porque loh padres seguimos hablando castellano...*
CR: (...) com mosatros ia no el parlem, es nostres fills no el parlaran.
MR: no el seguixen parlant: i es pares tampoc...

Això mateix ocorre en els matrimonis de gairebé parlants o mixtos (de catalanoparlants de diferent tipus):

BM: Festejant, parlaven en castellà també?
SB: Sí, perquè io no sabia d'aon era [SB (M, 71)]

Com a exemple d'això, en les entrevistes fetes a subjectes que formen matrimonis entre si,¹⁵ bé conjuntament o bé per separat, cada membre de la parella confessà, després d'haver conversat llargament en català amb l'entrevistador, que entre ells no usaven mai aquesta llengua, i que aquella conversa havia estat la més extensa que havien sostingut mai en català.

En una novel·la contemporània d'autor alacantí (Sánchez Soler 1994), es posa també en evidència aquest estat de coses i se'ns permet enllaçar ús i estructura de la llengua. O, en el nostre cas, desús i precarització de les estructures. A base d'unes poques intervencions en català enmig dels diàlegs i de la narració, que són en castellà, se'ns mostra quin ús fan del català a Alacant els qui saben parlar-lo. Vegem-ne alguns exemples:

(15) 10 subjectes de la mostra componen entre ells 5 parelles. Són les de JM (M, 65) i Tm (F, 63), CV (M, 77) i MC (F, 76), RM (M, 74) i Sf (F, 70), GA (M, 53) i CR (F, 48), i la de AP (F, 60) amb PB (M, 62), un parlant sencer no nascut a Alacant. Només en un cas, el de RM i Sf, tots dos són parlants sencers, però en haver ella estat pujada en castellà, aquesta ha esdevingut la seua llengua de relació.

(16) Transcripció sense modificar la redacció originària. Aquesta frase és introductòria d'una conversa entre dues persones i, per tant, ni el pronom *en* ni el sintagma *alguna cosa* tenen cap referent anterior, com s'hi podria inferir. El significat real que es dedueix del context és: "Necessite que em trobe una cosa". Es tracta, doncs, de sengles ultracorreccions.

(17) Beguda refrescant a base d'un culet de got amb anís sec i la resta d'aigua freda.

–Necessite que m' **en** trobe **alguna cosa**¹⁶–*anunció con timidez.*
–Vosté dirà –*respondió el detective con palabras atropelladas tras demasiados años sin utilizar el idioma de Ausiàs March* [p. 16]

El protagonista, que és el detectiu, quan parla per a ell mateix, torna lògicament al castellà:

...*mientras degustaba una «paloma»¹⁷ en el quiosco de El Chato, el detective musitó:*
–*Siempre nos quedarán las palmeras que se trajo el alcalde Carbonell* [p. 18]

I reserva el català per a usos anecdòtics, com ara el d'aquest diàleg que inicia un jove músic:

–(...) *Soy el batería de un grupo llamado Pardal de Fusta. Ya sabe la poesía, ¿no?*
–*Ni idea*

- Dice «Jo tinc un pardal de fusta, per asustar a ma mare, ma mare ja no s'asusta perquè ja té el de mon pare».
 –¿Parles valencià?
 –Lo entiendo y lo farfallo más o menos (...)
 –Eres tremendo –exclamó Terratrèmol con una sonrisa [p. 46]

O per a quan ha d'enfrontar-se amb el seu client, ja pertanyent a la tercera edat (suposadament un parlant sencer), i ha de demostrar-li quina és la seua filiació, encara que a costa d'incórrer en «infraccions» a la morfologia pronominal, com aquest ús de **lo** per **el**:

- I vosté es alicantí?
 –De naiximent, i aixó no pot dir-**lo** qualsevol [p. 39]
 (...)
 –D'acord –Terratrèmol *claudicó a la primera*–, si aixina em deixa vosté treballar tranquil. Com es diu el xicon?
 –**Diu**-li Pardal; té vint anys i viu amb els seus pares al carrer Paraíso, en Sant Antoni. Demà vindrà a vore-**li** [p. 40]

No és estrany de trobar entre els parlants precaris d'Alacant transgressions de la norma tradicional alacantina a l'estil d'aquestes últimes: la forma verbal d'indicatiu **diu** per les d'imperatiu **diga//digues//dis//di** o el pronom **li**, de complement indirecte, per **lo**, de complement directe, emulant un canvi en curs del castellà actual.

Els alacantins rurals, pertanyents al mateix municipi i no afectats per l'atrició de la llengua, ens proporcionen una perspectiva més objectiva que la dels mateixos parlants sencers urbans per a qualificar la modalitat parlada pels parlants precaris de la ciutat:

io tinc un cosí; parla el valencià pero mal; es pares, alicantins, pero el fill, en castellà [IB (M, 64)]

Una cosina de mosatros que és d'Alacant... Ella és alicantina, no? I ella te parla el valencià i no parla com mosatros (...) Té diferència en el parlà, perquè no el parla mai; ella parla el castellà, ella s'ha criat en Alacant, pero «Xe, iaio», té un atre... una atra forma de parlà a mosatros (...) Es de la capital, que hai molts que volen parlà el valencià i ia no el parlen igual [NF (F, 52)]

Però també els mateixos gairebé parlants donen fe del seu baix nivell de català, especialment si són hòmens, com és habitual en aquesta categoria de parlants:

Io mateixa,¹⁸ si io parle castellà en preferència, perquè io ha nascut en el castellà i entonces la preferència meua encà que no vullga, és el castellà. Io si tinc que raonar ara mateixa, si parlara castellà, hu parlara millor que estic parlant ara perquè estic acostumbrat a manejar el castellà més que el valencià. El valencià

(18) **Mateixa**, en valencià, ha adquirit un sentit neutre i l'empren amb aquesta forma única tant hòmens com dones. Acé és un home el qui parla.

el parle io per orgull natiu pero no per fer una perfecció. Una perfecció del valencià a mi no m'interessa, pa qué? [BF (M, 79)]

Bueno, si diu que hu sé, pues gràcies, pero no crec io que el sé ben parlar, el valencià. Pero, en fi, bueno, l'alicantí...¹⁹ [SB (M, 71)]

io sé que el valencià que io parle no és molt correcte [Pí (M, 65)]

BM: la majoria d'alicantins, creu vosté que saben parlar el valencià?

PS: parlen, el saben parlar, pero relativament, perquè io també el parle també i faig botiges i corrioles, com diem en Alacant, pero normalment parlem el castellà [PS (M, 64)]

en una expressió aixina de coses molt concretes o molt precises me'n passe al castellà sense voler. Hai moment en el que no domine io el... l'estructura lingüística suficientment com pa expressar tot lo que puc. Entonces, de repent, pues *empiezo a hablar...* [GA (M, 53)]

io sé el castellà méh que el valencià [SR (M, 46)]

io pense en castellà, o *sea*, quan parle en valencià, tinc que fer un esforç, no tinc la fluïdesa ni l'estructura mental en valencià; io la tinc en castellà (...) io estic traduïnt, a mi em costa un esforç [HG (M, 36)]

En canvi, les dones ja no són tan proclius a reconèixer-ho. IG (F, 65) fa una declaració indirecta a través d'una resposta que donava a les seues nebodes quan li demanaven que els parlara català per a practicar-lo de cara a l'aprenentatge escolar:

neboda: *¿Te acuerdas cuando tú no querías hablar valenciano? Pues me gustaba como hablaba el abuelito, el valenciano (...)* Ves, si hubiera vivido el abuelito...

IG: No, perquè io -dia- perquè io no el parle bé. Tu no veus que io no... el valencià...? (...) Io el parle bé?! *Mira, nena, déjate, que yo hablo mal el valenciano; eso, los auelitos.* Pos no me feen cas!

Tm (F, 63), per la seua banda, busca l'origen dels seus limitats coneixements de català en son pare, el qual encara no domina bé «ni» el castellà. El català, però, ella no el practica, així com tampoc el seu marit, a qui inclou en el plural verbal **ham** ('hem'):

(19) Amb el recurs al nom local del dialecte per a la llengua, aquest subjecte mira de fer minvar la seua responsabilitat d'haver de parlar-lo correctament.

si io el balencià, mare meua!, de sentí-lo!... en mun pare... perquè m'arria cada una que... o *sea* que no, no no l'ham patric... [= 'practicat']. No, no... Mun pare és de rissa, no sap... [= castellà]

CR (F, 48) fa una generalització sobre la mena de coneixement del català que tenen ella i sa filla –de la qual, pel que es veu, no es considera «responsable lingüística»– i distingix entre la gènesi dels seus coneixements lingüístics autòctons (amb uns oncles) i el moment en què es va decidir a posar-los en pràctica (uns anys més tard, quan va començar a festejar):

la mua xiqueta que no sap mol... sap... pos de sentir, iual que sabem totx (...)

ma tia i mun tio parlaven valencià, i l'atra tia que vivia al costat i tot, i a mi sempre en castellà, i io semp... el que sé io de valencià, que ia veus quin valencià que parle, és de sentí-lo, de sentí-lo només! A mi no m'han... ma tia no m'ha parlat en valencià ni io li ha tingut que contestà ni res. Mai, mai! (...)

io crec que entonces va sé quan vaig acomençà a...(…) hala, pos ara parle valencià (...), io pense que sí, més o menys (...) Si a mi m'agradava mol, lo que passa que em donava vergonya, lo que passa que en quant que t'has fet gran, dius: «Ah, qué vergonya que tinc... pos si hu dic mal –dius– hu dic mal i ia està. A mi m'agradava mol, mol, mol.

Les germanes MP (F, 42) i CP (F, 44) també destrien entre la gènesi dels seus coneixements de català (MP) i el moment en què comencen a aplicar-los (CP):

MP: io, per eixemple, el poquet valencià que sé, que està molt castellanissat, és de sentí-lo en casa a mus pares i as meus auelos, perquè io sempre ha tingut molt contacte en es meus auelos

CP: io vaig parlar valencià quan vaig acomençar a estudiar en el any 70 aquí, lo que era la Universitat, que era el CBU [θew]. Vaig arriba(r) i entonces, gent que io coneixia parlant castellà, va acomençà a parlar valencià, i entonc(es) és quan vam acomençar...

3.3. *Els semiparlants*

Les característiques definitòries dels semiparlants s'han d'establir per contrast amb les dels gairebé parlants, i suposen el nivell més baix de competència en català dels bilingües alacantins. A part dels trets que ja hem vist a l'apartat 2 d'aquest treball, cal fer constar els següents:

1. Tots es declaren pràcticament ineptes per a expressar-se en català, llengua en la qual no aconseguen mantenir-se durant tot el temps de l'entrevista.

2. En algun cas rar (sempre dones) exhibixen un català equiparable al dels millors gairebé parlants, però el fet que només l'actualitzen en forma de frases soltes dins el seu discurs en castellà ens mou a deixar aquests subjectes entre els semiparlants.

3. Constituïxen un subgrup lingüístic poc uniforme i suposadament minoritari ja que, pel fet de defugir una identificació clara com a catalanoparlants, se'n fa difícil la localització.

4. Mostren una gran inseguretad lingüística (que es fa notar sobretot en les ultracorreccions) i incorren constantment en el canvi de codi.

Ja hem dit que la qualitat del seu català és mínima; en alguns, fins i tot, s'acosta «perillosament» a la dels sesquilingües, aquells «recordadors» (*remembers*) capaços d'enunciar frases, locucions i paraules soltes «en alacantí». A l'altre extrem del *continuum* constituït pels semiparlants, n'hi ha que poden emular els gairebé parlants situats al punt més baix del seu nivell. En concret, els semiparlants solen dur al màxim les tendències lingüístiques de l'atrició que hem vist en els gairebé parlants i superen aquests darrers en el trastocament de la flexió verbal (canvis de conjugació, desorganització dels temps verbals menys marcats, confusions en els verbs irregulars, etc.) i en la introducció totalment indiscriminada de vocabulari castellà.

De les abundants declaracions d'ineptitud en català dels semiparlants, podem destriar entre les que fan altres parlants per ells (normalment, marits que volen «protegir» les seues dones de la «ignomínia» d'haver-se d'expressar en català) i les que fan els mateixos semiparlants. Del primer tipus, és destacable la intervenció del marit (PB (M, 62)) de la semiparlant AP (F, 60) per «protegir-la» del perill de ser entrevistada en català:

BM: I la dona no el parlava?

PB: La meua dona? El entén i el parla, lo que passa que no el practica. Ella, la volta... per eixemple, ara véns tu...

BM: Ans me l'ha parlat a mi...

PB: Exactament, ara véns tu... ara ve un valencià i ella s'esforça i li parla en valencià, claro, lo que passa queee...

(...)

BM: Pero ara la sentia io quan pujava...

PB: Pero el parla molt mal, el parla molt mal...

BM: Per qué?

PB: Perqué no el practica. El entén perfectament, ara, parlà-lo, li costa, se té que...

BM: Quan l'he sentit io, m'ha donat la imprezió que...

PB: No, no, no. Parla pero... s'esforça molt i, bum!, i torna al castellà. Sa(p)s lo que vullc di-te? Mecànicament, sum!, se'n torna al castellà.

BM: A lo milló un poquet, si vol...

PB: Bueno, si a cas ara endespués, si me quirda, si me quirda pa algo...

(...)

BM: Creu que la seua dona voldria... encara que foren deu minuts o això, intentà...?

PB: Vaig a vore si pot, pero és que ella és més reàcia, ella és més reàcia...

Al final, no aconseguix impedir l'entrevista i la dona hi és «sotmesa» però aquesta segueix «excusant-se»:

AP: La dono (...) No, no tenen filltx (...) Sí, és alicantina. I ahir... i sa mare de Villena i sun pare d'aquí d'Alacant i li dia... li diu a sa mare: «*Mamá, en cuanto yo tenga una niña, será valenciana, hablará valenciano*». Ia vorem com li parlem, perquè a mi no m'ix molt bé.

CV (M, 77), gairebé parlant, també exculpa la seua dona, MC (F, 76), però aquesta intervé per a «defensar-se» tota sola, com fan altres semiparlants:

BM: A mi no me'l sap parlar? No me'l vol parlar?

MC: Bueno, és que tinc poca costum.

(...)

BM: I entones vosté, des d'aquell moment no l'ha tornat a parlar?

MC: No: aixina en conversacions llargues, no...

BM: En el seu marit, no...?

MC: No: tampoc.

CV: *No hablamos, en Alicante no se habla valenciano* [MC (F, 76)]

io el baig parlant, pero al matex temps, me passe al castellà [JS (F, 89)]

BM: Vosté sap parlà-lo, i és alicantina?

Ma: De tota la vida. Més o menos. Lo que passa que està mesclado [Ma (F, 47)]

Els hòmens són minoritaris entre els semiparlants i demostren uns coneixements de català menors que els de les seues companyes de grup. Són iguals, però, en els intents d'eludir la responsabilitat d'usar el català durant l'entrevista. Cn (M, 63) inclou en les seues referències un amic que l'acompanya, també semiparlant però aquest d'origen no alacantí:

Mosatros a bøltes parlarem en balencià i a bøltes en casteyà; pues aixó, *que aquí el... no ha habido...* no ha hagut mai interés (...) io m'esforce per parlà balencià pero falta la raís de *cuando* uno és xicotet, *cuando* parles un idioma estrangé

Finalment, GF (M, 60) obté el mateix fracàs que el seu company de grup i prevé l'entrevistador de la possible alternança de llengües:

io és que el valencià no el parle bé (...) pero si la conversació és un poquet llarga, me passe sinse voler, ruuum!, al castellà (...) pos sí, som d'Alacant i aprenem, pero no està bé

4. CONCLUSIONS

Com a conclusions, podem destacar tres punts fonamentals que es desprenen de l'exposició prèvia:

En primer lloc, el desfasament produït entre parlants en comunitats de parla multilingües on una de les llengües es troba en situació d'obsolescència és un fenomen habitual arreu del món que retrobem a la ciutat d'Alacant com a resultat d'un procés substitutori del català que s'inicia el segle passat i viu a l'hora d'ara una etapa terminal.

En segon lloc, aquest fenomen té un origen directe en la interrupció de la transmissió lingüística intergeneracional. Això és: quan l'educació a la llar familiar es desenvolupa en una llengua diferent a la dels pares, els fills adopten com a L 1 la que se'ls ha transmés i, si per l'estímul a què indirectament han estat sotmesos, acaben adquirint també la dels pares, aquesta quedarà relegada a L 2. Aquest fet no sols tindrà repercussió quant al desús en els fills de la llengua dels pares sinó quant a la qualitat de les seues estructures lingüístiques, que patiran atrició entre les noves generacions. Per aquest camí, a la comunitat de parla afectada pel procés, anirà configurant-se –transitòriament– una tipologia de parlants multilingües que s'estendrà al llarg d'un *continuum* de major a menor destresa en la llengua afectada per la interrupció de la transmissió familiar.

I en tercer lloc, en el cas d'Alacant, els individus més destres o parlants sencers són els qui han rebut el català dels seus pares o han estat exposats a la llengua molt activament; els individus menys destres en l'ús del català són els qui no l'han rebut familiarment però hi han tingut graus decreixents d'exposició: els qui més n'han tingut han esdevingut gairebé parlants i els qui menys, semiparlants. Després d'aquests darrers i separats per una frontera molt tènue, hi ha els sesquilingües, que només entenen el català i el «recorden» fragmentàriament; ells constitueixen ja la majoria de la població alacantina actual i prefiguren l'etapa final de bilingüisme ètnic.

BRAULI MONTOYA ABAT
Universitat de les Illes Balears

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Alacant-Elx: espais culturals, economia i territori*. 1994, València, Generalitat Valenciana, 1995.
- ALCOVER, A. M. (1908-09) «Una mica de dialectologia catalana», *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, IV, 194-304.
- ANDERSON, R. W. (1982) «Determining the linguistic attributes of Language Attrition», dins Lambert, R. D. i Freed, B. F., eds. *The loss of languages skills*, Rowley, Newbury House Publishers, pàgs. 83-118.1

- ARACIL, L. V. (1979) «Educació i sociolingüística», dins *Papers de sociolingüística*, Barcelona, Edicions de la Magrana, 1982, pàgs. 129-217.
- CAMPBELL, L. i MUNTZEL, C. (1989) «The structural consequences of language death», dins Dorian, N., ed., *Investigating obsolescence. Studies in language contraction and death*, Cambridge, Cambridge University Press, pàgs. 181-196.
- Cens de Població. Comunitat Valenciana, 1991*, València, Generalitat Valenciana, 1994.
- COLOMINA, J. (1985). *L'alacantí. Un estudi sobre la variació lingüística*, Alacant, Institut d'Estudis «Juan Gil-Albert».
- DORIAN, N. C. (1977) «The problem of the semi-speaker in language death», *International Journal of the Sociology of Language* 12, pàgs. 23-32.
- (1986) «Making do with less: Some surprises along the language death proficiency continuum», *Applied Psycholinguistics* 7/3, pàgs. 257-276.
- FERNÁNDEZ GARAY, A. (1984) «El mapuche ranquelino en vías de extinción», *Actas: Jornadas de lengua y literatura mapuche*, Metrenco, Temuco, Chile: Universidad de la Frontera & Instituto Lingüístico de Verano, pàgs. 139-152.
- FIELD, T. T. (1985) «Language attitudes and language death in the French Pyrenees», dins *Southeastern Conference on Linguistics*, Columbia, SC (SECOLB), 9/1, pàgs. 44-67.
- LAMBERT, R. D. (1989) «Language Attrition», *Review of Applied Linguistics* 83-84, pàgs. 1-18.
- MACKEY, W. F. (1985) «La mortalité des langues et le bilinguisme des peuples», dins Pieper, U. i Stickel, G., eds., *Studia Linguistica Diachronica et Synchronica. Wener Winter Sexagenario*, Berlin, Mouton de Gruyter, pàgs. 537-561.
- MONTOYA, B. (1992) «El sexe masculí és lingüísticament conservador?», *Escola Catalana* 293, pàgs. 19-22.
- (1996) *Alacant: la llengua interrompuda*, València, 10 Denes editorial (Col·lecció d'Investigació Francesc Ferrer Pastor).
- ROS, M. i GILES, H. (1979) «The Valencian Language Situation: An Accomodation Perspective», *Review of Applied Linguistics* 44, pàgs. 3-24.
- SÁNCHEZ SOLER, M. (1994) *Alacant blues. Crónica sentimental de una búsqueda*, Alacant, Instituto de Cultura «Juan Gil-Albert».
- SANCHIS GUARNER, M. (1966) «Pròleg per als valencians», dins Valor, E. (1966) *Curso de lengua valenciana*, València, Fermar, pàgs. 5-7.
- SELIGER, H. W. i VAGO, R. M. (1991) «The study of first language attrition: an overview», dins *First language attrition*, Cambridge, Cambridge University Press, pàgs. 3-15.
- SCHMIDT, A. (1985) *Young People's Dyrbal*, Cambridge, Cambridge University Press.
- SEGURA, J. C. (1996) *Estudi lingüístic del parlar d'Alacant*, Alacant, Institut de Cultura «Juan Gil-Albert».

Apèndix (informadors) Total de subjectes de la mostra: 64

Parlants sencers:

1.- AA (M, 35) Cs.	2.- AE (F, 86) CT.
3.- AM (F, 59) CT.	4.- AR (F, 74) CT.
5.- Bl (M, 72) CT.	6.- Br (F, 82) CT.
7.- CM (M, 69) CT.	8.- Cx (F, 78) CT.
9.- El (F, 62) CT.	10.- Eu (F, 75) CT.
11.- FC (F, 58) Cs.	12.- FF (M, 57) CT.
13.- FT (F, 71) CT.	14.- GN (M, 50) CT.
15.- HR (M, 78) Cs.	16.- IB (M, 64) CT.
17.- JB (M, 59) Cs.	18.- JG (F, 62) CT.
19.- Jt (M, 55) CT.	20.- MH (F, 68) CT.
21.- MN (F, 81) CT.	22.- MS (F, 67) CT.
23.- NF (F, 52) CT.	24.- PM (F, 76) CT.
25.- PP (M, 72) CT.	26.- PR (F, 71) CT.
27.- RA (F, 81) CT.	28.- RG (M, 55) CT.
29.- RM (M, 74) CT.	30.- Sf (F, 70) Cs.
31.- VS (M, 62*) CT.	

Gairebé parlants:

1.- AB (M, 65) Cs.	2.- AL (M, 33) Cs.
3.- BF (M, 79*) Cs.	4.- CC (M, 49) Cs.
5.- CR (F, 48) Cs.	6.- CP (F, 44) Cs.
7.- CV (M, 77) Cs.	8.- FA (M, 45) Cs.
9.- GA (M, 53) Cs.	10.- HG (M, 36) Cs.
11.- HL (M, 52) Cs.	12.- IG (F, 65) CT.
13.- JM (M, 65) Cs.	14.- LL (M, 58) CT.
15.- Mo (M, 58) Cs.	16.- MP (F, 42) Cs.
17.- PC (M, 67) Cs.	18.- Pí (M, 65) Cs.
19.- PS (M, 64) Cs.	20.- PT (F, 35) Cs.
21.- RB (M, 53) Cs.	22.- SB (M, 71) Cs.
23.- SR (M, 46) Cs.	24.- Tm (F, 63) Cs.
25.- VH (M, 61) Cs.	

Semiparlants:

1.- AP (F, 60) Cs.	2.- Cn (M, 63) Cs.

3.- DC (F, 48) Cs.

5.- JS (F, 89) Cs.

7.- MC (F, 76) Cs.

4.- GF (M, 60) Cs.

6.- Ma (F, 47) Cs.

8.- MR(F, 46) Cs.

Parlant sencer al·lòcton:

0** . PB (M, 62) CT.

*Mort el mateix any de l'enquesta (1993).

